

1. Programmi nimetus

Keskkonnaseire ja andmehõive arendamine

2. Mõisted ja lühendid

Programmis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 2.1 andmehõive – andmete kogumine ja salvestamine elektrooniliseks töötlemiseks;
- 2.2 EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem;
- 2.3 infosüsteem – info kogumise, töötlemise, säilitamise ja väljastamise vahendite kogum;
- 2.4 keskkonnaseire – keskkonnaseisundi ja seda mõjutavate tegurite järjepidev jälgimine, mis hõlmab keskkonnavaatlusi ja -analüüse ning vaatlusandmete töötlemist;
- 2.5 keskkonnaregister – loodusressursside, looduspärandi, keskkonnaseisundi ja keskkonnategurite andmeid sisaldav riigi põhiregister;
- 2.6 KKM – Keskkonnaministeerium;
- 2.7 programmi organisatsioon – programmi elluviimiseks asutatud ajutine organisatsioon, mis peab tagama optimaalse juhtimisahela, sobivad rollid ja vastutuse igal juhtimistasandil;
- 2.8 seireveeb – Keskkonnaseire veebileht;
- 2.9 teenus – toiming, mida võib teha arvutirakenduse abil seireandmetega või nendega seotud metaandmetega;
- 2.10 tugisüsteem – keskkonnaseire andmehõive ja infosüsteemi infotehnoloogiline taristu;
- 2.11 väljundid – käesoleva programmi raames teenused andmete kättesaadavuse tagamiseks.

3. Programmi vajalikkuse põhjendus

Keskkonnaseisundi hindamiseks tänapäeva tasemel ja vastavuses rahvusvaheliste standardite ning reeglistikuga on vajalik parendada keskkonnaseire andmestiku kättesaadavust, kvaliteeti ja väljundeid. Puudujääke on nii seireandmete kogumise tasandite reguleerituses, seadustes ja muudes õigusaktides, andmekasutajate vajaduste ja andmete integreerituse analüüsimises ning keskkonnaandmete kättesaadavuses.

Keskkonnaseire seadus sätestab kolm seiretasandit: riiklik, kohaliku omavalitsuse ja ettevõtja keskkonnaseire. Keskkonnaga seotud andmehõive osas on seni peamiselt keskendunud riiklikule keskkonnaseirele ning ei ole piisavalt tähelepanu pööratud andmete tekkimisele ja hõivele teistelt seiretasanditelt, mistõttu hinnangute andmine keskkonnaseisundile ei ole terviklik.

Keskkonnaseire andmed on töövahendiks eri sihtrühmadele, kes on huvitatud andmete kasutamisest ja edasisest töötlemisest. Praeguseks ei ole sihtrühmi piisavalt kaardistatud ega uuritud andmekasutajate vajadusi andmete kogumise ja kättesaadavuse osas. Arvestatav hulk riikliku keskkonnaseire andmeid lisatakse seireveebi aruannetena, kuid nende kättesaadavuse

tagamiseks nii seireveebis kui EELISes ei ole kasutajatele pakutud väljundeid, et kasutajad saaksid seireandmete põhjal teha otsuseid ja anda hinnanguid keskkonnaseisundile.

Seda programmi saab käsitleda osaprojektina, mis koosneb kahest teineteist täiendavast komponendist (programm ja investeeringute kava), mis mõlemad on eelduseks terviktegevuse õnnestumisele.

- nn pehme tegevus – investeeringuvajaduste tuvastamine, eeltööd arendustöödele;
- investeeringud – vajaliku tark-ja riistvara soetamine.

Programm keskendub peamiselt kahe kitsaskoha lahendamisele:

1) ei ole piisavalt kaardistatud seireandmete kasutajate vajadusi ning pakutud kasutajasõbralikke lahendusi andmete kättesaamiseks (aegriidade vaade, töödeldud andmed, mida analüüsida hinnangute andmiseks);

2) seireandmete kogumise ühtne reeglistik puudub, andmete sisestamine ei ole automaatne vaid vajab käsitsitööd. Tulemuseks andmete killustatus ja/või keeruline seostatavus olemasolevate andmetega.

Riikliku keskkonnaseire tasandi kõrval tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata käitaja tasanditele. Käitaja keskkonnaseire andmestik annab lisaväärtust üleriigiliste/kohalike keskkonnahinnangute andmisel.

Käitajate seiretasandite andmete hõiveks on vaja üle vaadata asjakohased õigusaktid (nende muutmise ettepanekute koostamine ei toimu vaadeldava programmi raames, vaid paralleelselt) ning teha ettepanekud nende muutmiseks ja täiendamiseks. Samuti vaadatakse üle tehnilised lahendused ja reeglid – seireandmete kogumise ja haldamise osas kavandatav andmehõive reeglite uuendamine ja uute tehniliste vahendite loomine tagab andmete kvaliteedi parema kontrolli, vähendab halduskoormust ja käsitsitöö mahtu andmete töötlemisel.

Programmi raames vaadatakse üle nii olemasolevad keskkonnaseire andmed kui andmekasutajate vajadused, leitakse lahendus seni kättesaamatute andmete hõiveks ning pakutakse võimalusi andmete kasutamiseks. Lisaks analüüsitakse olemasolevate vajalike andmete kasutamisevõimalusi (väljundeid) ja kasutamise eesmärgi (aruandlust, keskkonnaseisundi hindamist ja prognoosimist, meetmete tulemuslikkuse hindamist, avalikkuse teavitamist ja infojagamist ning eraisikutele andmete kättesaadavaks tegemist).

Nii programmi kui ka investeeringute kava elluviimise tulemusena võetakse kasutusele uued tehnilised lahendused (infosüsteem ja vajalik taristu seireandmete hõivamiseks, kasutamiseks ja omavaheliseks sidumiseks). Eespool nimetatud muudatuste tulemusena paraneb keskkonnaseire andmete kvaliteet ning kättesaadavus. Kättesaadavuse paranemine aitab kaasa Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisele keskkonnaandmete kättesaadavuse parandamise, andmekoosseisude ja –formaadi ühtlustamise, andmetel põhinevate teenuste hulga suurendamise osas.

3.1 Programmi seos alusdokumentidega

Programm on koostatud Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine“ eesmärkide täitmiseks.

Programm tuleneb meetmest „Keskkonnaseire arendamine“ ja selle tegevustest.

Programm toetab Säästev Eesti 21 eesmärgi „Ökoloogiline tasakaal“ saavutamist vastavalt soovitava seisundi aastaks 2030 kirjeldusele (Eesti keskkonna stabiilne ja teadmispõhine haldamine. On loodud riskasutust võimaldavad loodusvarade (sh maastikud ja bioloogilise mitmekesisuse objektid) riiklikud registrid ja korrastatud vastav statistika).

Programm toetab Eesti infoühiskonna arengukava aastani 2013, kus punkti 4.2.1 kohaselt on üheks tegevussuunaks avaliku sektori jaoks digitaliseeritud teabe (sealhulgas geoinfo) kättesaadavuse ja korduvkasutamise võimaluste avardamine, et maksumaksja raha eest kogutud ja loodud avalik teave oleks ühiskonnas kasutatav ilma rahaliste ja administratiivsete tõketeta.

Programm on kooskõlas Keskkonnaministeeriumi aastateks 2011–2014 koostatud arengukava tegevusvaldkonnaga „Teadmispõhise ja säästva keskkonnapoliitika arendamine ning kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine“, alapeatükiga „Kvaliteetse keskkonnainfo kättesaadavuse tagamine“.

Lisaks on programmi eesmärgid kooskõlas riigisisese ja rahvusvahelise tasandi andmevahetuse ühtlustamise ning lihtsustamisega vastavalt järgmistele rahvusvahelisel tasandil võetud kohustustele ning EL algatustele:

- Arhusi konventsioon;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 41, 14.2.2003, lk 26–32);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumandmete infrastruktuur (INSPIRE – ELT L 108, 25.4.2007);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1–73);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 691/2011, 6.07.2011 Keskkonnamajandusliku arvepidamise kohta;
- EL algatused SEIS (*Shared Environmental Information System*), SISE (*Single European Information Space*) ja WISE (*Water Information System for Europe*);
- tegutsemine koos Euroopa Keskkonnaagentuuri partneriga EIONET (*European Environment Information and Observation Network*).

3.2 Programmi eesmärk

Programmi eesmärk on arendada ja välja töötada seireandmestiku haldamiseks, avalikustamiseks ja kasutamiseks vajalikud töövahendid vastavalt kasutajate vajadustele.

Programmi alleesmärgid on järgmised:

3.2.1 kui kasutajad on tuvastatud ja vajadused kaardistatud, tekib võimalus hinnata, kas olemasolevad andmed pakuvad vajalikku infot või on vaja andmehõivet suurendada. Samuti tuleb üle vaadata andmete praegused kasutusvõimalused ning võimalikud lahendused andmete kättesaadavuse suurendamiseks;

3.2.2 kui andmehõive võimalusi on suurendatud, tekib võimalus käitaja keskkonnaseire andmete hõiveks. Juhul, kui kasutajate tuvastamisel selguvad andmete hõivamise lisavajadused, siis analüüsitakse ka nende tehnilisi ja õiguslikke võimalusi;

3.2.3 kui keskkonnaseire andmed on paremini kättesaadavad, saab korraldada keskkonnaseire andmete kättesaamisega seotud teenused (programmi elluviimise käigus selgub millisel kujul, millise detailsusega tuleb need välja töötada jms).

3.3 Programmi sihtrühmad

Programmi sihtrühmad on:

- 3.3.1 valitsus- ja riigiasutuste ning kohalike omavalitsuste (edaspidi *KOV*) spetsialistid, kes oma igapäevases töös kasutavad keskkonnaseisundi seire andmeid;
- 3.3.2 laiem avalikkus (elanike üldise huvi rahuldamine);
- 3.3.3 õppe- ja teadusasutuste töötajad ning õppurid (õpetajad, teadus- ja rakendusuringutega tegelejad, üliõpilased, õpilased);
- 3.3.4 keskkonnaseire tööde tellijad ja teostajad (sh käitajad), kelle jaoks lihtsustub andmete haldus.

3.4 Programmi alusel toetatav tegevus

Programmi käigus on planeeritud järgmised tegevused:

- 3.4.1 uuringute korraldamine ja tellimine;
- 3.4.2 rahvusvahelise suhtlemise edendamine ja praktiliste kogemuste jagamine, mille eesmärk on infosüsteemide loomise välispraktikaga tutvumine. Omandatud kogemus on praktiliseks aluseks arendustööde lähteülesannete väljatöötamisel. Planeeritakse tutvuda näiteks Soome, Rootsi ja Taani või Hollandi süsteemidega,
- 3.4.3 infotehnoloogiliste arendustööde tellimiseks vajalikud ettevalmistustööd;
- 3.4.4 infotehnoloogilised arendustööd;
- 3.4.5 koolitus- ja juhendmaterjalide koostamine ning vajalike tööde tellimine;
- 3.4.6 koolituse korraldamine;
- 3.4.7 töörühmade ja juhtrühma kohtumiste korraldamine;
- 3.4.8 eesmärgi saavutamiseks vajalikud tõlketööd;
- 3.4.9 teavitustöö korraldamine.

3.5. Programmi tegevuste ajakava

	Planeeritav ülesanne	Tähtaeg
1	Ettevalmistavad tegevused (programmi kinnitamine, töökorra väljatöötamine)	2011. aasta lõpp
2	Uuring keskkonnaseire andmehõivest ja seireandmete kasutajate vajadustest	2013. aasta lõpp
3	Infotehnoloogilised arendustööd	2015. aasta lõpp
4	Teabe- ja koolitustegevus, juhendmaterjalid, tõlketööd	2015. aasta lõpp
5	Tutvumine teiste riikide praktikaga	2015. aasta lõpp
6	Programmi terviklikku läbiviimist toetavad tegevused	2015. aasta lõpp

3.6 Indikaatorid

Programmi seos Elukeskkonna arendamise rakenduskava eesmärkide ja indikaatoritega on järgmine.

Programm aitab kaasa eesmärgi „Elukeskkonna seire vastavalt Euroopa ühistele üldistele põhimõtetele“ saavutamisele.

Programm toetab Elukeskkonna arendamise rakenduskavas nimetatud tegevust „Riigi, KOV ja ettevõtja seiresüsteemi loomine“ ning „Ühtse automaatse infosüsteemi loomine“.

Programmi teostamise seire toimub järgmiste indikaatorite ja nende sihttasemete abil.

Programmi alleesmärgid	Indikaatori liik	Indikaator (selle mõõtmise viis)	Soovitavad sihttasemed	Sihttaseme saavutamise tähtaeg
Kasutajad on tuvastatud ja vajadused kaardistatud	Tulemus-indikaator	Uuringu teostamine. On kaardistatud kasutajad ja nende vajadused ning lähtuvalt tulemustest planeeritud kasutamise võimalusi.	Uuringu tulemused võimaldavad kirjeldada seireandmete kasutajate eri liike ja nende vajadusi, et saaks pakkuda andmete saamiseks vajalikke teenuseid.	2013 lõpp
Valmis on terviklik keskkonnaseire infosüsteem	Väljund-indikaator	Süsteemianalüüsi teostamine, andmearhitektuuri loomine, arenduse tegemine, olemasolevate infosüsteemide uuendamine ja liidestamine	Terviklik keskkonnaseire infosüsteem võimaldab seirajatel andmeid sisestada või üle kanda ning kasutajatel andmeid pärida	2015 lõpp

3.7 Programmi mõju horisontaalsetele teemadele

Programm mõjutab järgmisi horisontaalseid teemasid.

3.7.1 Regionaalne areng.

Regionaalsel tasandil muutuvad keskkonnaandmed paremini kättesaadavaks.

3.7.2 Keskkonnahoid.

Otsene mõju. Seireandmete põhjal on võimalik anda hinnanguid keskkonnaseisundile ja teha otsuseid täiendavate piirangute, normide, kaitsekorra kehtestamiseks või olemasolevate muutmiseks.

3.7.3 Infoühiskonna edendamine.

Otsene mõju. Loodavad veebilahendused/töövahendid on otseselt seotud infoühiskonna arendamisega. Uute tehniliste lahenduste ja võimaluste loomine keskkonnaandmete avalikustamise operatiivsuse tõstmiseks ja kättesaadavuse parandamiseks erinevatele kasutajagruppidele.

3.7.4 Võrdsed võimalused.

Mõju puudub.

3.7.5 Kodanikuühiskonna areng.

Mõju on kaudne, seetõttu seda ei kajastata.

3.8 Programmi elluviimise korraldus

Programmi viiakse ellu kahel tasandil:

3.8.1 Programmi juhtrühma tasand

Programmi juhtrühm kiidab heaks programmiplani, võtab vastu programmi etapi- ja lõpptulemused, teeb muudatusi programmi olulistes parameetrites (tähtaeg, eelarve, ressursid). Juhtrühma peavad kuuluma tellija juhtkonna esindaja, programmiga seotud asutuste esindajad ja programmi täitjate esindajad.

3.8.2 Töörühma tasand

Programmi eesmärkide saavutamiseks moodustatakse eri asutuste töötajatest töörühm, kelle ülesandeks on infosüsteemide kohta esitavate nõuete püstitamine ja arendajate töötulemuste kontrollimine. Töörühma juhib projektijuht, kes vastutab programmi igapäevase juhtimise eest, seab programmi töörühma liikmetele eesmärgid, tagab nende töö kvaliteedi ja annab programmi juhtrühmale aru programmi elluviimise käigust. Kuna teemasid on palju, siis töö käigus otsustatakse, kas on vaja asutada lisaks peamisele töörühmale alltöörühmi.

3.9 Programmi eeldused, riskid

Käesolev punkt kirjeldab programmi elluviimiseks vajalikke eeldusi ja riske ning riski maandamise toiminguid.

Riske on hinnatud kolmepunktilisel skaalal:

Skaala	Abinõu
1= kõrge	Koosta tegevusplaan
2= keskmine	Jälgi protsessi
3= madal	Oota

Risk	Hinnang	Maandamine
Kogu programmi elluviimise vältel programmi elluviimiseks vajalike ressursside ja pühendumise vähenemine	1	Leppida panustatavate asutustega kokku võimalik ressursikulu
Programmi tulemuste edasine ajakohastamine ja haldamine	1	Programmi käigus tuleb välja selgitada, kelle ülesandeks jääb väljatöötavate

rollijaotus on paika panemata		veebilahenduste edasine töös hoidmine. Edasine töös hoidja peab eelarves planeerima lahenduste kestlikkuse tagamiseks vajalikud ressursid.
Programmi elluviimine viibib, toimingutega ei jõuta abikõlblikkuse perioodi jooksul valmis.	1	Kinnitada programm, leida programmijuht tegevuse koordineerimiseks ja programmi elluviimiseks. Tagada (ajaline, sisuline) järelevalve IT arendusprojektide üle ning juhtrühma järelevalve programmi üldise kulgemise üle.
Osaliste rohkuse tõttu kommunikatsioonihäired	2	Kokku leppida mõistete süsteem, vastutus, infokanalid.
Programmi kestuse tõttu tekib vajadus ümber järjestada vajadusi ja toiminguid	2	Olla valmis muudatusteks ning juhtrühmal valmistuda varakult otsuste tegemiseks. Juhtrühma töökord peab võimaldama operatiivset otsustusprotsessi.
Planeeritud hangete vaidlustamine, pakkujate vähesus – pakkujate madal kvaliteet	2	Hangete põhjalik sisuline planeerimine, sealhulgas peavad IT-alased hankedokumendid saama enne väljakuulutamist heakskiidu töörühmalt ja juhtrühmalt.
Programmi elluviimise kestel lahkuvad võtmeisikud nii tellijate kui elluvijate poolel	2	Tagada dokumentatsiooni tekkimise, uuendamise ja säilitamise järjepidevus (dokumenteermise reeglistik, programmi kaustad/haldamise vahendid).
Tehtavad kulutused ei ole abikõlblikud ehk kooskõlas õigusaktides sätestatud nõuetega.	2	Eelkooskõlastada hangete läbiviimised ja sõlmitavad lepingud rakendusüksusega.

4. Programmi rakendamine

4.1 Rakendusasutus

Programmi rakendusasutus on Keskkonnaministeerium (edaspidi *rakendusasutus*).

4.2 Rakendusüksus

Rakendusüksuse ülesandeid täidab sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *rakendusüksus*).

4.3 Programmi elluviija

Programmi viib ellu Keskkonnaministeeriumi analüüsi- ja planeerimisosakond (edaspidi *programmi elluviija*). Programmi juhib Keskkonnaministeeriumi tähtajaline projektijuht.

4.4 Programmi partner

4.4.1 Programmi partner on Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus

4.4.2 Keskkonnaministeeriumi haldusallas moodustati alates 1.01.2013 uus asutus Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (edaspidi *KEMIT*), kelle tegevusvaldkond on ministeeriumi ja valitsemisala asutuste info- ja sidesüsteemide arendamine ja haldamine (Keskkonnaministri 30.11.2012 määrus nr 39 § 5 „Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse põhimäärus“). Programmi „Keskkonnaseire ja andmehõive arendamine“ tulem on infotehnoloogiline lahendus keskkonnaseire andmete hoidmiseks, haldamiseks ja avalikustamiseks ning *KEMIT*i ülesanne asutuse põhimääruse § 6 lg 2 kohaselt korraldada ja teostada info- ja sidesüsteemide hankimist, tarnimist, arendamist, haldamist ja hooldust ning § 6 lg 6 kohaselt tagada info- ja sidesüsteemide nõuetele vastava töökindlus, kasutatavus ja arengusuutlikkus.

4.4.3 Programmi partner *KEMIT*i panus programmi:

4.4.3.1 infotehnoloogilise arenduse läbiviimine, sh süsteemianalüüs, infosüsteemi arhitektuuri loomine, infotehnoloogiliste projektide juhtimine ja loodava süsteemi testimine

4.4.3.2 programmi tulemuste kestlikkuse tagamiseks loodud infosüsteemi tehnilise haldamise, hooldamise, töökindluse ja edasise arendamise kindlustamine

4.4.4 Programmi partner esitab järgneva kuu 5. kuupäevaks toetuse saajale kirjaliku ülevaate eelneval kalendrikuul programmi jaoks tehtud tegevustest.

4.4.5 Partnerile laienevad toetuse saaja kohustused.

4.4.6 Partneri kulud esitab rakendusüksusele programmi elluviija.

4.4.7 Partneri kulud loetakse abikõlblikeks alates 1. septembrist 2013. a.

4.5 Programmi elluviija õigused ja kohustused

Programmi elluviija on kohustatud programmi korrektselt ellu viima ning kasutama saadud toetust sihtotstarbe kohaselt. Kõik toetuse arvel hüvitatavad kulud peavad aitama kaasa programmi eesmärkide saavutamisele, olema programmi tegevusega otseselt seotud ja abikõlblikud.

Programmi elluviija on perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse kohaselt võrdsustatud toetuse saajaga, mistõttu elluviija on kohustatud täitma selles seaduses sätestatud toetuse saaja kohustusi, sealhulgas:

4.5.1 esitama rakendusüksusele hankeplaani rakendusüksuse sätestatud vormil iga aasta 10. jaanuaril, 10. aprillil, 10. juunil ja 10. oktoobril;

4.5.2 elluviija esitab rakendusüksusele koopia programmi raames sõlmitud hankelepingust viivitamata pärast lepingu sõlmimist;

4.5.3 esitama rakendusüksusele nõutava teabe ja aruanded rakendusüksuse nimetatud tähtaegadel ja vormis ning samuti esitama rakendusüksusele esimesel nõudmisel programmiga seotud dokumendid;

4.5.4 teavitama viivitamata rakendusüksust programmiga seotud kavandatavatest muudatustest.

4.6 Programmi eelarve

- 4.6.1 Programmi kogueelarve on 1 533 879,56 eurot. Programmi rahastatakse 100% Euroopa Liidu Regionaalarengu Fondist.
- 4.6.2 Toetuse määr on 100% abikõlblikest kuludest.
- 4.6.3 Programmi detailse aastaeelarve ja tegevuskava kinnitab keskkonnaminister käskkirjaga iga aasta 5. märtsiks. Aastaeelarve ja tegevuskava hõlmab ka programmi partneri kulusid.
- 4.6.4 2011. aasta detailse aastaeelarve ja tegevuskava kinnitas keskkonnaminister käskkirjaga kuu aja jooksul alates programmi kehtestamisest.

4.7 Programmi abikõlblikkuse periood

Programmi abikõlblikkuse periood algab 1. oktoobril 2010 ja lõpeb hiljemalt 31. detsembril 2015.

4.8 Abikõlblikud kulud

- 4.8.1 Abikõlblikud kulud on need programmi kulud, mis tehakse programmi eesmärkide saavutamiseks vahetult punktis 3.4. Onimetatud tegevuse käigus. Need kulud on järgmised:
 - 4.8.1.1 personali- ja üldkulud, sh projektijuhi personalikulud mis on tehtud Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2007. a määruse nr 26 „Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse kulude abikõlblikkuse või mitteabikõlblikkuse määramise tingimused ja kord“ (edaspidi *abikõlblikkuse määrus*) §-s 3 sätestatud tingimustel;
 - 4.8.1.2 õigusnõustamise tasud, notaritasud, tehnilise või finantseksperdiisi kulud ning raamatupidamis- või auditeerimiskulud, kui need on otseselt seotud punktis 3.4 0 nimetatud tegevusega ning on vajalikud selle ettevalmistamiseks või rakendamiseks;
 - 4.8.1.3 toetatava tegevuse käigus tehtavad analüüsid, arendused, testimised, juurutamine, koolitus, juhendmaterjalide koostamine; arendustööde kvaliteedi kontrolli eest hoolitseb järelevalveteenust pakkuv ettevõtte – toimub infosüsteemide arendajatega sõlmitud lepingu täitmise järelevalve, tehakse ettepanekuid sanktsioonide rakendamiseks/lepingu ülevaatamiseks, rakenduse ja dokumentatsiooni ajakohasuse jälgimiseks jms.
 - 4.8.1.4 kontoritehnika ja mööbli ostmise abikõlblikkuse määruse § 8 lõikes 1 sätestatud tingimustel.
 - 4.8.1.5 programmi tähistamise ja teavitamisega seotud kulud vastavalt Vabariigi Valitsuse 30.08.2007. a määruse nr 211 „Struktuuritoetuse andmisest ja kasutamisest teavitamise, selle avalikustamise ning toetusest rahastatud objektide tähistamise ja Euroopa Liidu osalusele viitamise tingimused ja kord“.
 - 4.8.1.6 programmi tegevustesse kaasatud spetsialistide kulutused, mis on otseselt seotud programmi tegevustes osalemisega, sh transpordi, majutuse, toitlustuse, lähetuse, nõupäevadel osalemise ja reisikindlustuse kulud ning nende tegevuste pealt tulumaksuseaduse § 48 lõike 4 tähenduses erisoodustusena käsitletav kulu ja tasutav maks arvestades abikõlblikkuse määruse §-s 5 sätestatuga
- 4.8.2 Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, mõistlikud ja programmi elluviimiseks vajalikud ning tehtud programmi abikõlblikkuse perioodil.

4.8.3 Abikõlblikud ei ole kulud, mis on abikõlblikkuse määruuses nimetatud mitteabikõlblikeks.

4.9 Toetuse väljamaksete tegemise tingimused ja kord

Toetuse maksmise kord on järgmine: 4.9.1 toetus makstakse välja perioodi 2007–2013 struktuuritoetuste seaduse § 23 lõike 4 alusel kehtestatud määruuse (edaspidi *toetuse väljamaksmise määruus*) kohaselt;

4.9.2 programmi elluviija võib taotleda väljamakse tegemist ettemaksena, vastavalt toetuse väljamaksmise määruuse §-le 9¹;

4.9.3 enne kuludokumentide tasumist, tingimusel, et omafinantseering on tasutud, võib toetuse väljamakse teha töövõtjale;

4.9.4 väljamakse taotlusele lisatakse järgmised dokumendid:

4.9.4.1 hanke korraldamist tõendavad dokumendid ning asjakohased lepingud;

4.9.4.2 kuludokumentide nimekiri;

4.9.4.3 kuludokumendid toetuse väljamaksmise määruuse mõistes, millele lisatakse osutatud teenuse või tehtud töö või tarnitud kauba üleandmist ja vastuvõtmist tõendava dokumendi koopia;

4.9.4.4 kulu tasumist tõendav dokument;

4.9.4.5 programmi kulude raamatupidamises kajastamist tõendavad dokumendid;

4.9.5 programmi elluviija esitab toetuse väljamakse taotluse rakendusüksuse kehtestatud vormil koos nõutavate lisadokumentidega;

4.9.6 rakendusüksus kontrollib 30 tööpäeva jooksul esitatud väljamakse taotluse ja sellele lisatud dokumentide nõuetele vastavust, kulude abikõlblikkust ning vastavust programmile. Puuduste avastamise korral määrab rakendusüksus tähtaja nende kõrvaldamiseks. Menetlusaeg pikeneb aja võrra, mis kulub programmi elluviijal puuduste kõrvaldamiseks;

4.9.7 viimane väljamaksetaotlus esitatakse koos programmi lõpparuandega või pärast programmi lõpparuande esitamist. Viimane väljamakse tehakse pärast seda, kui rakendusüksus on programmi lõpparuande heaks kiitnud. Viimane väljamakse tehakse tasutud kuludokumentide alusel;

4.9.8 rakendusüksus võib teha toetuse maksmisest osalise või täieliku keeldumise otsuse juhul, kui:

4.9.8.1 esitatud ettemaksetaotlus, ettemakse tõendamise taotlus või kuludokumendid ei vasta nõuetele;

4.9.8.2 toetust taotletakse mitteabikõlblike kulude katteks;

4.9.8.3 programmi elluviija ei ole puudusi määratud tähtajaks kõrvaldanud;

4.9.10 rakendusüksus saadab punktis 4.8.8 Onimetatud otsuse programmi elluviijale kirjalikult 30 tööpäeva jooksul toetuse väljamaksetaotluse esitamisest arvates;

4.9.11 Programmi elluviija peab esitama toetuse väljamaksmise prognoosi iga kalendrikuu kohta hiljemalt sellele eelneva kalendrikuu 10. kuupäevaks.

4.9.12 Personalikulude väljamaksmiseks esitab elluviija väljamaksetaotluse üks kord kvartalis. Väljamaksetaotlus peab sisaldama brutopalka ning tööandja makse.

4.10 Aruandluse kord

- 4.10.1 Programmi elluviija esitab toetuse kasutamise kohta aruanded vastavalt perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse § 24 lõike 4 alusel kehtestatud korrale.
- 4.10.2 Programmi elluviija esitab rakendusüksusele vormikohase aruandluse vastavalt keskkonnaministri kehtestatud korrale.

4.11 Programmi muutmise tingimused

- 4.11.1 Programmi aastaeelarvet võib programmi elluviija ilma programmi muutmise taotlust esitamata muuta kuni 15% ulatuses, kui seejuures ei muutu programmi kogueelarve. Seejuures peab programmi elluviija rakendusüksust eelnevalt muudatusest ja selle põhjendatusest teavitama.
- 4.11.2 Kui programmi elluviija soovib programmi muuta suuremas ulatuses kui punktis 4.11.1 nimetatud, siis peab programmi elluviija esitama rakendusüksusele muutmise põhjendatud taotluse. Rakendusüksus hindab taotluse põhjendatust ja teeb vajaduse korral rakendusasutusele ettepaneku programmi muutmiseks.